

ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРАВО И ПРОЦЕСС

УДК 346.2; 346.5

СУБ'ЄКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ У СТРУКТУРІ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ

Ірина КРАВЕЦЬ,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри господарського права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

SUMMARY

This article is dedicated to the definition of the subject of organizational – economic authorities in the structure of modern economic systems. Here you can find definitions of such forms of economic activity organization as “administration of economic activities” and “regulation of economic activities”. The article analyzes characteristics of the subject of organizational – economic authorities and uses them to formulate the concept of the subject of organizational – economic authorities. It substantiates the main purpose of economic systems in the current economic environment, determines characteristics of economic systems and on the basis of them it formulates such notion as «economic system», place of subjects of organizational – economic authorities in this system.

Key words: administration of economic activities, regulation of economic activities, organization of economic activities, subject of organizational – economic authorities, economic system, center of the economic system.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена визначенню місця суб'єктів організаційно-господарських повноважень у структурі сучасних господарських систем. Обґрунтовуються поняття таких форм організації господарської діяльності, як «управління» та «регулювання». На основі сформульованих ознак визначається поняття «суб'єкт організаційно-господарських повноважень». Виявляється основна мета створення господарських систем у сучасних економічних умовах. Аналізуються ознаки господарських систем та на їх основі обґрунтовується поняття «господарська система» та місце в ній суб'єктів організаційно-господарських повноважень.

Ключові слова: управління господарської діяльності, регулювання господарської діяльності, організація господарської діяльності, суб'єкт організаційно-господарських повноважень господарська система, центр господарської системи.

Постановка проблеми. Різного роду інтегровані об'єднання набувають популярності в сучасних умовах розвитку економіки України, оскільки вони створюються з метою забезпечення та розвитку конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, що до них входять, ефективного здійснення їх господарської діяльності. Такі інтегровані об'єднання (господарські системи) відрізняються за порядком та метою створення, порядком здійснення центрами таких господарських систем своїх повноважень, характером відповідальності центрів господарських систем у разі незадовільного виконання своїх функцій та нанесення збитків суб'єктам, стосовно яких здійснювалися такі повноваження. Важливе місце в сучасних господарських системах займають суб'єкти організаційно-господарських повноважень, які й здійснюють безпосередньо організацію господарської діяльності суб'єктів господарювання, що входять до таких систем. З огляду на зазначене актуальним вбачається визначення місця в структурі сучасних господарських систем суб'єктів організаційно-господарських повноважень.

Метою статті є визначення поняття «суб'єкт організаційно-господарських повноважень», формулювання ознак та поняття сучасних господарських систем та визначення місця в них суб'єктів організаційно-господарських повноважень.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж визначитися з особливостями правового становища суб'єктів організаційно-господарських повноважень та визначен-

ня їх місця в структурі сучасних господарських систем, доцільно дослідити поняття організаційно-господарських повноважень. Необхідно наголосити, що господарська діяльність є професійною та систематичною діяльністю, тобто такою, що потребує відповідної цілеспрямованої організації. У господарсько-правових нормах, як і у відповідних правових відносинах, відображаються не тільки економічні інтереси окремих учасників господарської діяльності, а й загальний економічний інтерес суспільства. Господарські правовідносини покликані бути таким засобом регламентації поведінки учасників господарської діяльності, який підпорядковує їх взаємні вольові відносини волі всього суспільства (держави), чим забезпечується єдність господарських відносин [10, с. 60–61]. Найважливішою умовою вирішення сучасних економічних проблем і є гармонійне поєднання приватних і публічних інтересів.

Зазначені доктринальні положення знайшли своє відображення й у чинному законодавстві України. Стаття 1 Господарського кодексу України (далі – ГК України) встановлює, що цей кодекс визначає основні засади господарювання в Україні та регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання [6]. Відповідно до ч. 4 ст. 3 ГК України сферу господарських правовідносин становлять господарсько-виробничі (майнові та інші відносини,

що виникають між суб'єктами господарювання під час безпосереднього здійснення господарської діяльності – ч. 5 ст. 3 ГК України), організаційно-господарські (відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю – ч. 6 ст. 3 ГК України) та внутрішньогосподарські відносини (відносини, що складаються між структурними підрозділами суб'єкта господарювання та відносини суб'єкта господарювання з його структурними підрозділами – ч. 7 ст. 3 ГК України).

Проте в ГК України поза увагою залишилося багато питань, що стосуються організаційно-господарських повноважень, на що звертають увагу сучасні дослідники господарського права. Зокрема, слід погодитися з точкою зору В.С. Щербини, що ГК України, на жаль, не розкриває змісту поняття «організація господарської діяльності» [24, с. 18]. У навчальній літературі це поняття розкрито лише деякими дослідниками [4, с. 15], незважаючи на те, що в теорії господарського права воно розглядається як одне з наріжних понять господарсько-правової науки, за допомогою якого, зокрема, розмежовуються предмети цивільного й господарського права. У ГК України також відсутнє поняття «управління господарською діяльністю», у процесі якого складаються організаційно-господарські відносини між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень.

Характеризуючи організаційно-господарські повноваження, слід наголосити, що, визначаючи свій предмет регулювання, ГК України вживає два терміни: «організація» (ст. 1 ГК України) та «управління» (ч. 6 ст. 3 ГК України), не розкриваючи ці поняття. Відтак необхідно їх розмежувати на законодавчому рівні, спираючись на відповідне теоретичне обґрунтування.

На думку А.М. Смолкіна, організація – це встановлення і забезпечення доцільних зв'язків між елементами системи [22, с. 17]. Н. Ней вважає, що організація – це одна з універсальних функцій соціального (у тому числі державного) управління [17, с. 29], тобто організація означає складову змісту управлінської діяльності щодо впорядкування певних суспільних відносин (об'єктів управління), раціональної побудови органів (апарату) управління (суб'єктів управління), а також системи управління в цілому як сукупності відповідних управлінських елементів, що перебувають у відношеннях та зв'язках між собою й утворюють органічну цілісність, єдність [25, с. 294]. На думку інших науковців, організація – це більш широке поняття, таке, що не поглинається змістом понять управління, управлінської діяльності або управлінського процесу. Управління як ціла направлена взаємодія між суб'єктом й об'єктом у системі управління виступає елементом організації процесу досягнення цілей, вирішення завдань [13, с. 13].

Представники науки адміністративного права вказують, що державне управління – це специфічний різновид діяльності органів держави, основним змістом якої є організаційний вплив із боку носіїв державно-владних повноважень на суспільні відносини та процеси з метою їх упорядкування, координації та спрямування шляхом різного роду нормотворчих і розпорядчих дій на виконання законів та інших правових актів держави [1, с. 143; 3, с. 31].

На думку О.П. Віхрова, управління в контексті ч. 6 ст. 3 ГК України можна охарактеризувати як підзаконну владну діяльність з організації господарських зв'язків, що здійснюється органами державної влади, органа-

ми місцевого самоврядування, наділеними господарською компетенцією, а також громадянами, громадськими та іншими організаціями, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності [5, с. 18]. Проте спірною є теза, що підзаконна владна діяльність здійснюється громадянами, громадськими та іншими організаціями, навіть якщо вони виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності, оскільки вказана діяльність (підзаконна) здійснюється виключно органами державної влади та/або місцевого самоврядування.

Зміст управління як соціальної функції виявляється в організуючій діяльності, що досягається шляхом об'єднання, узгодження, регулювання, координації та контролю. Спірним у вітчизняній науці є питання щодо кількості функцій управління. Зокрема, Ю.А. Назаров вважає, що процесу управління притаманні чотири основні функції: планування, організація, мотивація та контроль [16, с. 29]. В.Я. Малиновський виокремлює п'ять функцій управління: передбачення, організація, розпорядження, координація та контроль [15, с. 204]. Деякі вчені визначають, що мета управління полягає в організації спільної діяльності людей, їх окремих груп та організацій, забезпеченні координації та взаємодії між ними, а його суть – у здійсненні керуючого впливу на певні об'єкти [7, с. 23].

В аспекті розмежування понять «організація» та «управління» необхідним також є визначення поняття «регулювання господарської діяльності», оскільки останнє здійснюється з метою упорядкування господарської діяльності суб'єктів господарювання. Державне регулювання – це організований процес керівництва, регулювання та контролю державних органів за розвитком сфер економіки та культури, інших сфер державного життя [23, с. 102]. У зміст державного регулювання включають вплив на невідпорядковані цьому органу виконавчої влади об'єкти [18, с. 12].

На думку Б.А. Райзберга, є всі підстави стверджувати, що категорія «управління» носить більш загальний характер, ніж категорія «регулювання» і включає її як свою складову частину. Якщо управління – це будь-який вплив суб'єкта (активної сторони) на об'єкт (пасивну сторону), що здійснюється з метою направлення його дії необхідним для суб'єкта чином, то регулювання покликане здійснювати корегування діяльності економічного об'єкта, що направляється управлінням загалом. Тобто управління визначає траєкторію руху, розвитку в цілому, тоді як регулювання розповсюджується тільки на корекцію, зміну, уточнення програмного коректування відповідно до умов, що складаються, додаткових вимог, особливих державних інтересів [21, с. 36]. Проте в наукових працях уже був підданий критиці цей суто кібернетичний підхід до розмежування таких понять [17, с. 28–29].

Слушно видається точка зору, що сьогодні щодо державного впливу на економічні суспільні відносини більш доцільно вживати термін «регулювання», а не «управління», оскільки останнє передбачає безпосередній управлінський вплив із прямим встановленням об'єктів і суб'єктів управління, кореспонденцією прав й обов'язків, адресністю управління, що в умовах ринкової економіки є не тільки надзвичайно складною справою, а й суперечить принципам ринкової економіки та існуючому в країні пра-

вопорядку [19, с. 19–20]. На підтвердження цього можна навести приклад із вітчизняного господарського законодавства (у ст. 22 ГК України йдеться про державний сектор економіки, оскільки держава не регулює, а управляє господарською діяльністю).

З огляду на зазначене вважаємо, що формами здійснення організації господарської діяльності є управління господарською діяльністю та регулювання господарської діяльності.

Управління господарською діяльністю – це комплекс необхідних заходів, що реалізуються на підставі права власності на майно, на базі якого провадиться господарська діяльність, або делегованих повноважень із метою ефективного її здійснення (збільшення доходу від використання такого майна, збільшення вартості та/або кількості майна, досягнення певного соціально-економічного ефекту), або кількості майна, досягнення певного соціально-економічного ефекту). Управління господарською діяльністю здійснюється такими суб'єктами: 1) органами державної влади, органами місцевого самоврядування щодо суб'єктів господарювання, які належать відповідно до державного/комунального секторів економіки; 2) господарськими об'єднаннями щодо учасників таких об'єднань; 3) засновниками/учасниками унітарних підприємств та контролюючими власниками корпоративних прав щодо відповідних підприємств/господарських організацій корпоративного типу; 4) іншими суб'єктами, яким організаційно-господарські повноваження щодо управління господарською діяльністю делеговані власником відповідного майна.

Регулювання господарської діяльності – це встановлення уповноваженими законом суб'єктами умов здійснення господарської діяльності господарськими організаціями всіх форм власності та індивідуальними підприємцями (громадянами, іноземцями, особами без громадянства, зареєстрованими у встановленому законом порядку як суб'єкти підприємницької діяльності) з метою гарантування свободи підприємництва, обмеження монополізму та захисту економічної конкуренції з одночасним здійсненням контролю за дотриманням встановлених правил, норм і застосування відповідальності за їх порушення. Регулювання господарської діяльності здійснюється державними органами та органами місцевого самоврядування, оскільки саме держава в особі своїх органів зобов'язана регулювати суспільні, у тому числі господарські, відносини, зокрема, під час здійснення підприємницької діяльності в країні таким чином, щоб забезпечити баланс між приватними інтересами підприємців та публічними інтересами (суспільства, держави, територіальних громад, споживачів).

Безперечно, контроль – це обов'язкова складова організації господарської діяльності (управління та/або регулювання), оскільки за його відсутності здійснення організаційно-господарських повноважень втрачає сенс. Контроль як складову регулювання господарської діяльності можна визначити як комплекс необхідних заходів, що полягають у перевірці фактичних напрямів і результатів діяльності суб'єктів господарювання встановленим державою правилам, нормам і нормативам, виявлення порушень у їх діяльності та застосування заходів відповідальності. Необхідно погодитися з думкою О.Ф. Андрійко, що майже всі органи виконавчої влади в межах своїх повноважень здійснюють функцію контролю. Проте якщо для окремих державних органів ця функція є факультативною, то для інших контроль є одним з ос-

новних чи основним видом діяльності. Функція контролю є визначальною під час наділення їх повноваженнями [2, с. 122]. Процес демократизації вніс зміни в співвідношення централізації й децентралізації управління, призначення контролю й форми та методи його здійснення. Із засобу покарання контроль, набувши інформаційно-аналітичного характеру, став невід'ємним чинником подальшого удосконалення управління [8, с. 349].

На основі аналізу відповідних актів законодавства (насамперед ГК України), що визначають правове становище суб'єктів організаційно-господарських повноважень, враховуючи теоретичні положення господарського права (у тому числі наведені), можна виділити такі основні ознаки суб'єктів організаційно-господарських повноважень:

1) обов'язкові учасники господарських відносин з організації (управління та/або регулювання) господарської діяльності;

2) прямо або опосередковано здійснюють управління господарською діяльністю суб'єктів господарювання (визначають мету, предмет господарської діяльності, склад і компетенцію органів управління, правовий титул майна господарських організацій) та/або регулювання господарської діяльності суб'єктів господарювання;

3) юридичними підставами їх виникнення є нормативно-правові акти, установчі документи господарських організацій/об'єднань, організаційно-господарські договори, а фактичними – відносини власності, відносини контролю-підпорядкування, наділення організаційно-господарськими повноваженнями з регулювання господарської діяльності суб'єктів господарювання всіх форм власності, делегування організаційно-господарських повноважень;

4) під час реалізації своїх повноважень приймають обов'язкові рішення для суб'єктів господарювання, щодо яких вони здійснюються;

5) здійснюють контроль щодо суб'єктів господарювання, стосовно яких реалізують свої повноваження.

Узагальнивши наведені ознаки, можна дати таке визначення поняття суб'єкта організаційно-господарських повноважень:

Суб'єкт організаційно-господарських повноважень – це суб'єкт господарських правовідносин (орган державної влади, орган місцевого самоврядування, господарська організація, громадянин, іноземець, особа без громадянства), який здійснює управління господарською діяльністю суб'єктів господарювання та/або її регулювання (складовою яких є контроль) за наявності для цього правових підстав та фактичних можливостей.

Під час характеристики місця суб'єкта організаційно-господарських повноважень у структурі господарських систем доцільним є визначення ознак та поняття сучасних господарських систем.

Правове становище господарських систем та їх складових досліджувалося ще в радянській господарсько-правовій доктрині (М.І. Коляев, В.В. Лаптев, В.К. Мамутов, А.Я. Пилипенко, А.М. Плекан, Г.В. Пронська), а також у радянській адміністративно-правовій доктрині (О.П. Алехин, І.Л. Бачило, В.Г. Вишняков, Ю.М. Козлов).

Науковцями господарські системи розглядалися через призму удосконалення системи управління соціалістичною економікою, основна увага приділялася дослідженню центрів господарських систем: міністерств, відомств, державних комітетів (що було зумовлено об'єктивними причинами, зокрема наявним суспільно-економічним

устроєм СРСР), їхні теоретичні розробки мають важливе значення для осягнення суті, призначення та порядку функціонування господарських систем.

На думку В.В. Лаптева, господарська система мала такі основні ознаки:

1) мета створення, яка полягала у виробництві продукції або здійсненні іншої господарської діяльності для задоволення потреб народного господарства та населення, що забезпечувалося поєднанням цієї діяльності з керівництвом нею;

2) до складу господарської системи входили господарські органи, один із яких керував діяльністю системи та всіх її ланок;

3) наявність у ланок господарської системи господарської компетенції;

4) між ланками господарської системи існували постійні відносини, стабільні господарські зв'язки;

5) наявність у господарської системи певного майна – матеріальних та фінансових ресурсів, що дозволяли здійснювати господарську діяльність та управляти нею (оскільки система в цілому суб'єктом права не була, майно закріплювалося за центром системи та її ланками);

6) діяльність господарської системи могла бути організована та часто ґрунтувалася на засадах госпрозрахунку [14, с. 8–12].

Г.В. Пронська акцентувала увагу на призначенні галузевої господарської системи: вона була головним каналом усебічного управляючого впливу держави на низові ланки економіки та основним (у галузевому розрізі) організаційним засобом забезпечення планового пропорційного виробництва в народногосподарському масштабі [20, с. 24].

На думку М.І. Коняєва, усім господарським системам були притаманні такі ознаки, які дозволяли їм як суб'єктам мати повноваження, вступати в правовідносини під час здійснення господарської діяльності та керівництва нею.

Першою ознакою (на відміну від підприємств та інших однопорядкових господарських організацій) господарської системи була її комплексність. Вона означала таку організаційно-структурну побудову, за якої підприємство (інші однопорядкові первинні ланки економіки на рівні товаровиробників) або підприємства та виробничі (структурні) одиниці, або виробничо-господарські комплекси утворювали єдине ціле, яке очолював орган господарського керівництва (центр системи).

Другою ознакою була наявність централізованих резервів та фондів, що належали системі на праві власності або на праві оперативного управління.

Третьою ознакою було відображення у вільному балансі системи її майнової відокремленості від інших однопорядкових систем та сукупних результатів її господарської діяльності.

Четвертою ознакою, яка мала вирішальне значення для правосуб'єктності системи, було володіння правами та обов'язками за господарськими функціями, що здійснювалися централізовано та були пов'язані зі здійсненням господарської діяльності та керівництвом нею.

П'ятою ознакою, яка впливає з першої, другої та четвертої, був вступ у правовідносини та здійснення керівництва господарською системою через системи, що діяв у її інтересах. При цьому в системах, наділених правами юридичної особи, центр брав участь у правовідносинах від імені системи, а в інших систе-

мах центр як юридична особа діяв від свого імені. Права та обов'язки зі здійснення безпосередньо виробничої діяльності реалізувалися в будь-якій господарській системі силами всіх колективів її ланок, що утворювали єдиний виробничо-господарський комплекс.

Шостою ознакою була самостійна майнова відповідальність системи за її боргами за рахунок централізованих засобів. Якщо система – юридична особа, то вона не могла не нести й самостійну майнову відповідальність за її зобов'язаннями. Проте відповідати вона повинна була тільки за рахунок централізованих засобів, оскільки майно, закріплене за підприємствами та іншими однопорядковими організаціями, знаходилося в їх оперативному управлінні (а в колгоспів та кооперативів – у їх власності).

Більшість господарських систем знаходилося на госпрозрахунку. Фактично решта систем теж могли бути після відповідного техніко-економічного обґрунтування та організаційної підготовки переведені на госпрозрахунок [12, с. 153–155].

Усі наведені ознаки господарських систем віддзеркалюють ті суспільно-економічні умови, у яких вони були сформульовані. Однак з огляду на сучасний розвиток економічної системи України вони потребують уточнення.

Сучасні господарські системи створюються для забезпечення ефективної організації господарської діяльності суб'єктів господарювання через вдосконалення: 1) управління господарською діяльністю та 2) регулювання господарської діяльності як форм здійснення організації такої діяльності.

З огляду на призначення сучасних господарських систем, організації порядку їх функціонування можна визначити такі ознаки господарських систем:

1) мета створення господарських систем – ефективне здійснення організації господарської діяльності (управління господарською діяльністю та/або регулювання господарської діяльності суб'єктів господарювання) шляхом забезпечення чіткої системи взаємодії між центром господарських систем та підпорядкованими центру учасниками господарської системи, а також учасниками господарських систем між собою;

2) учасниками господарських систем є суб'єкти господарювання, суб'єкти організаційно-господарських повноважень, один із яких є центром господарської системи, а інші – підпорядкованими центру учасниками господарської системи;

3) господарські системи, як правило, створюються на підставі нормативно-правових актів, установчих документів господарських об'єднань, організаційно-господарських договорів, у яких і визначається серед іншого обсяг тих організаційно-господарських повноважень, що набуваються центром господарських систем щодо підпорядкованих йому (у межах таких повноважень) учасників господарських систем;

4) учасники господарських систем мають взаємні права та обов'язки, виконання яких забезпечує ефективне функціонування господарських систем загалом;

5) організаційно-господарські повноваження набуваються центрами господарських систем шляхом їх делегування самими учасниками господарських систем та/або на підставі нормативно-правових актів або встановлення вирішального впливу на формування складу органів управління та контролю учасників господарської системи,

результати голосування на загальних зборах та прийняття рішень цими органами, завдяки володінню контрольним пакетом акцій (відповідною часткою в статутному капіталі);

б) у межах повноважень, набутих центрами господарських систем, вони приймають обов'язкові до виконання підпорядкованими учасниками господарських систем рішення та здійснюють контроль за їхнім виконанням;

7) наявність матеріальних ресурсів (майна), що належать учасникам господарської системи на праві власності та/або інших правових титулах відповідно до законодавства України.

Точки зору науковців щодо змісту поняття господарських систем різняться. Так, на думку В.В. Лаптева, господарська система – це єдиний виробничо-господарський комплекс, що створений для планового здійснення господарської діяльності та керівництва нею, що складається з наділених господарською компетенцією господарських органів, які поєднані між собою стабільними зв'язками, один із яких є центром системи та володіє необхідним для здійснення своєї діяльності майном і діє або здатний діяти на основі госпрозрахунку [14, с. 12–13].

Г.В. Пронська стверджувала, що галузева господарська система – це складний підрозділ державного механізму, що створюється державою в складі певного комплексу підприємств та організацій і відповідного вищого за ієрархією органу з метою здійснення державного господарювання в галузевому масштабі, який діє відповідно до державного плану на основах госпрозрахунку та виконує свої функції в єдиному правовому режимі в порядку реалізації компетенції господарських органів, що є складовими цього підрозділу [20, с. 40].

Беручи до уваги визначення поняття «господарська система» зазначеними науковцями, необхідно враховувати ті історичні умови, у яких вони були сформульовані, та рівень досліджуваних ними господарських систем (зазвичай галузевий та регіональний).

На думку сучасного дослідника С.А. Кожемякина, господарська система – це сукупність господарюючих суб'єктів, інтегрованих в одне ціле на підставі договору чи статуту або шляхом участі в капіталі чи управлінні [11, с. 192]. Проте в цьому визначенні незрозумілою є мета створення такої господарської системи, а також неовним є перелік підстав створення господарської системи.

Питання інтегрованих об'єднань досліджується також сучасними економістами. Зокрема, на думку М.А. Заргани та В.Г. Андреевої, виробничо-господарська система – це складна система, що складається із сукупності елементів, між якими існують певні зв'язки, які взаємодіють із зовнішнім та внутрішнім економічним середовищем за допомогою певних факторів та створюють у процесі відтворення, який охоплює як виробничі сили суспільства, так і виробничі відносини людей, матеріальні блага [9, с. 51–52]. У цій дефініції наводиться виключно економічний аспект виробничо-господарської системи, що природно з огляду на те, що визначено це поняття представниками економічної науки. Під час формулювання особливостей правового становища господарських систем необхідно враховувати юридичні аспекти функціонування таких інтегрованих об'єднань.

Слід підкреслити, що наведені тут точки зору різних дослідників не охоплюють усі рівні сучасних господарських систем, у тому числі транснаціональний, національний, певного ринку товарів (робіт, послуг). При-

тримується положення щодо подібності всіх господарських систем за основними складовими [4, с. 15, 16] та враховуючи наведене, можна дати таке визначення поняття господарської системи: «Господарська система – це комплекс взаємодіючих суб'єктів господарювання та суб'єктів організаційно-господарських повноважень, створений/сформований в установленому порядку з метою забезпечення ефективності організації та здійснення господарської діяльності учасниками комплексу (центром системи та підпорядкованими йому суб'єктами) шляхом взаємного дотримання ними своїх прав та виконання обов'язків, який функціонує на базі матеріальних ресурсів (майна), які належать учасникам такого комплексу на праві власності та/або інших правових титулах відповідно до законодавства».

Висновки. Отже, з огляду на сформульовані поняття «суб'єкт організаційно-господарських повноважень» та «господарська система» можна визначити, що суб'єкти організаційно-господарських повноважень виступають центрами сучасних господарських систем, адже здійснюють організаційно-господарські повноваження щодо підпорядкованих їм учасників господарських систем, у тому числі шляхом забезпечення чіткої системи взаємодії між центром господарських систем та підпорядкованими центру учасниками господарської системи, а також учасниками господарських систем між собою. Оскільки суб'єкти організаційно-господарських повноважень як центри господарських систем забезпечують ефективне функціонування всієї господарської системи, у подальшому потребують дослідження питання правового становища таких суб'єктів, визначення характеру взаємовідносин між центром господарської системи та підпорядкованими йому учасниками цих господарських систем, межі та умови відповідальності центра господарської системи перед підпорядкованими йому учасниками та/або їх кредиторами.

Список використаної літератури

1. Авер'янов В.Б. Державне управління у змісті предмета адміністративного права / В.Б. Авер'янов // Вісник Академії правових наук України. – 2004. – № 2 (37). – С. 139–149.
2. Андрійко О.Ф. Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади / О.Ф. Андрійко. – К. : Наукова думка, 2004. – 300 с.
3. Бахрах Д.Н. Административное право / Д.Н. Бахрах, Б.В. Россинский, Ю.Н. Стариков. – М. : Норма, 2007. – 816 с.
4. Вінник О.М. Господарське право / О.М. Вінник. – К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2009. – 766 с.
5. Віхров О.П. Господарське право. Спеціальна частина / О.П. Віхров. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 344 с.
6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
7. Державне управління / за ред. А. Мельник. – К. : Знання-Пресс, 2003. – 343 с.
8. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К. : Факт, 2003. – 384 с.
9. Заргана М.А. К вопросу о проблемах перспективного развития производственно-хозяйственных систем в Украине / М.А. Заргана, В.Г. Андреева // Економічний простір. – 2008. – № 19. – С. 50–56.
10. Знаменский Г.Л. Хозяйственное законодательство Украины: формирование и перспективы развития / Г.Л. Знаменский. – К. : Наукова думка, 1996. – 64 с.

11. Кожемякин С.А. Формирование права хозяйственных систем как подотрасли хозяйственного права Украины / С.А. Кожемякин // Хозяйственное законодательство Украины: практика применения и перспективы развития в контексте европейского выбора : сб. научных трудов / под ред. В.К. Мамутова. – Донецк : ООО «Юго-Восток, Лтд», 2005. – С. 189–193.
12. Коняев Н.И. Хозяйственные системы в период зрелого социализма: правовые вопросы / Н.И. Коняев. – Саратов : Издательство Саратовского университета, 1980. – 161 с.
13. Кубко Е.Б. Программно-целевая организация государственного управления (сущность, правовая основа, хозяйственная практика) / Е.Б. Кубко ; отв. ред. В.В. Цветков. – К. : Наукова думка, 1988. – 232 с.
14. Лаптев В.В. Правовая организация хозяйственных систем / В.В. Лаптев. – М. : Юридическая литература, 1978. – 168 с.
15. Малиновський В.Я. Державне управління / В.Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2003. – 576 с.
16. Назаров Ю.А. Основы менеджмента / Ю.А. Назаров. – Волгоград : ИПК «Царицын», 1997. – 128 с.
17. Ней Н. Теорія управління та її місце в системі юридичних наук / Н. Ней // Право України. – 2004. – № 12. – С. 28–32.
18. Нилов К.Н. Государственное регулирование предпринимательской деятельности / К.Н. Нилов. – Калининград : Издательство Калининградского государственного университета, 2001. – 142 с.
19. Попов И.С. Правовой механизм государственного регулирования банковской деятельности : дис. ... канд. юрид. наук / И.С. Попов. – М., 2000. – 208 с.
20. Пронская Г.В. Правовая организация отраслевых хозяйственных систем (на примере Украинской ССР) / Г.В. Пронская. – К. : Издательское объединение «Вища школа», 1985. – 129 с.
21. Райзберг Б.А. Государственное управление экономическими и социальными процессами / Б.А. Райзберг. – М. : ИНФРА-М, 2006. – 384 с.
22. Смолкин А.М. Менеджмент: основы организации / А.М. Смолкин. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 248 с.
23. Тихомиров Ю.А. Публичное право / Ю.А. Тихомиров. – М. : Издательство БЕК, 1995. – 496 с.
24. Щербина В.С. Господарське право / В.С. Щербина. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 600 с.
25. Юридична енциклопедія : в 6 т. / голова редкол. Ю. С. Шемшученко. – К. : Українська енциклопедія, 2002. – Т. 4. – 720 с.

